

İLKÖĞRETİMDE TEMEL ÖĞRENME İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI*

Nurettin Fidan**
Yaşar Baykul***

ABSTRACT: In this research, the learning achievement was studied in basic learning skills in the basic schools in Turkey in terms of educational objectives of educational programme for basic schools and the framework of the world declaration. (Education for all conference held in Jomtien, Thailand). In the study, basic learning skills in Turkish, mathematics, social science and naturel sciences were included in the study. Attitudes towards science and technology, health and citizenship were also studied.

KEY WORDS: measuring basic learning skills, education for all, basic learning skills, needs for basic skills.

ÖZET: Araştırmada Türkiye'deki ilköğretim okullarında Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilgisi alanlarındaki temel bilgi ve beceriler yönünden öğrenme başarısı ölçülmekte; ölçme sonuçları ilköğretim programının hedefleri ve "Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı" nda alınan ilke kararları doğrultusunda değerlendirilmektedir. Ayrıca, bu düzey öğrencilerinin bilim ve teknoloji, sağlıklı yaşam ve vatandaşlık konularına olan tutumları ölçülmekte ve karşılaştırmalar yapılmaktadır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: temel öğrenme becerilerinin ölçülmesi, herkes için eğitim, temel öğrenme becerileri, temel öğrenme ihtiyaçları

1. Giriş

Bu çalışmanın amacı, ülkemiz ilkokul ve ilköğretim okullarında öğrencilerin temel öğrenme ihtiyaçlarının ne derecede karşılandığını ortaya çıkarmak ve bu okulları temel öğrenme ihtiyaçları yönünden değerlendirmektir. Temel öğrenme ihtiyaçları, hem temel öğrenme araçlarını -okuma, yazma, sözlü anlatım, sayısal işlemler ve problem çözme gibi- hem de insanların varlıklarını sürdürmek, kapasitelerini sonuna kadar geliştirmek, onurlu bir biçimde yaşamak ve çalışmak, kalkınmaya her alanda

katılmak, yaşam standartlarını yükseltmek, bilgili kararlar vermek ve öğrenmeyi sürdürmek için gerek duydukları temel öğrenimin içeriğini -bilgi, beceri, değer ve tutumlar gibi- kapsar.¹ Temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması insanları bilgili kılmaya ve isabetli kararlar vermeye, fırsatları yerinde kullanmaya, doğal ve sosyal çevredeki değişimlere uymaya ve girişimcilik ruhunu geliştirerek atılımlar yapmaya muktedir kılar.

Eğitim sistemlerini yönetenlerin ve eğitimle ilgili çeşitli kesimlerdeki uzmanların da çok iyi bildiği gibi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde 1960'lı ve 1970'li yıllarda öğrenci sayılarında çok büyük artışlar sağlanmış ve yeni okul kapasiteleri yaratılmıştır. Sayısal yönden gerçekleştirilen bu artışlara rağmen, eğitim sistemlerinde fırsat eşitliğinde ve eğitimin niteliğinde beklenen gelişmeler sağlanamamıştır. Bir çok ülkede eğitimin etkinliğinin ve sistemin ürünlerinin kalitesinin geliştirilmesi öğrenci sayılarındaki artışlarla birlikte yürütülemedi; kamu ve özel kesimlerde eğitim için büyük yatırımlar gerçekleştirilmiş olmasına rağmen yaratılan yeni eğitim sistemlerinin etkinliği ve bunun sonucu olarak niteliği hep beklentilerin gerisinde kalmıştır.

Günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişmeler sosyal yaşamı daha karmaşık hale getirmektedir. Bu durum eğitimi daha da önemli hale getirmekte, kamu ve özel sektörden daha çok kaynak sağlanmasını gerektiren daha yaygın ve karmaşık bir kurum olmaya zorlamaktadır. Eğitim faaliyetleri genel olarak oldukça iyi organize edilmiş bir sistem içinde yer alır. Artık günümüz toplumlarında kalkınma için bilgiye ve kalifiye insangücüne talep arttıkça toplumu oluşturan bütün kişi ve gruplar eğitimin çağdaş yaşam ve kalkınmadaki rolünü ve önemini daha iyi takdir etmektedirler. Bugün eğitim, hangi yaşta, nerede, nasıl yapılırsa yapılsın, öğrenme ile aynı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Aynı za-

* Bu araştırma Millî Eğitim Bakanlığı, Unicef ve Hacettepe Üniversitesi işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.

** Prof. Dr. Nurettin Fidan 1977-1993 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitimde Program Geliştirme ve Öğretim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

*** Prof. Dr. Yaşar Baykul Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi, Dünya Konferansı 5-9 Mart 1990, Jomtien, Tayland .

manda eğitim, hayat boyu devam eden bir süreç olarak algılanmaktadır.

Günümüzde kalkınma hamlelerinin temel amacını yalnız bir kısım değil, bütün insanların yaşamlarının kalitesini artırmak olduğu belirtilmektedir (Coombs, 1986). Bu amaca paralel olarak geliştirilen eğitim ile ilgili politika, karar ve stratejilerinde ilköğretim ve okul dışı yaygın eğitimde "temel eğitim" kavramına önem ve öncelik verilmektedir. Zira, bugün bir çok ülkede milyonlarca çocuk ve genç evde, işyerinde ve genel olarak toplumda yaşamlarının daha sağlıklı ve çağdaş nitelikte olmasına yardım edecek temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri tam olarak edinmeden okuldan ayrılmaktadırlar. Bu yönü ile bütün dünya çocuklarına varlıklarını sürdürmek, onları kapasitelerinin sonuna kadar geliştirmek, onurlu bir şekilde yaşamak, yaşam standartlarını yükseltmek için gerekli temel eğitimin bütün gereklerini karşılayacak şekilde verilmesi gerekmektedir.

Bugüne kadar Avrupa ve Kuzey Amerika'daki bir çok ülke ile Japonya, yaratıcı bir yaklaşımla ve kendi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanarak temel eğitimi gerçekleştirmede başarılı çalışmalar yapmışlardır. Bu ülkelerin elde ettikleri sonuçlar, temel eğitimin ulaşılabilir ve ulusal kalkınma için gerekli bir koşul olduğunu ortaya koymaktadır. Bu görüşten hareketle Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Unesco, Unicef ve Dünya Bankası, birlikte, dünya çapında halihazır temel eğitim uygulamalarında karşılaşılan sorunları ve engelleri araştırmak, temel eğitime ulaşabilmek ve eğitimin kalitesini yükseltmek için gerçekçi yol ve önlemleri bulmak amacıyla bir ortak atılıma girişmişlerdir. Bu amaçla iki yıla yakın bir süre, çeşitli bölge toplantılarıyla hazırlık çalışmaları yapılmış ve 5-9 Mart 1990 tarihleri arasında dünya çapında "Herkes İçin Eğitim" konferansı düzenlenmiştir. Konferans, dünya liderlerini, hükümet delegasyonlarını ve uluslararası kuruluşları bir araya getirerek temel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, çağdaş yaşamın gerektirdiği temel bilgi ve becerileri kapsayan bir temel eğitimi sağlamak için bir fikir birliği oluşmasına ve bunların yeterli biçimde sağlanması konusundaki inancın tazelenmesine vesile olmuştur. Konferans ayrıca, "Herkes İçin Eğitim" konusunda önceliklerin saptanması, gerçekçi ve fonksiyonel plan ve uygulamalar için bir hareket çerçevesi ortaya koymuştur. Bu konferansta Türkiye'yi Milli Eğitim Bakanı temsil etmiştir.

Buraya kadar kısaca belirtilen düşünceler ışığında, bu raporda açıklanan çalışma, ilköğretim okullarında temel öğrenme ihtiyaçlarının ne derecede karşılandığı konusunda sağlam ve güvenilir bilgi toplamak amacını

gütmektedir. Araştırma sonuçlarının program geliştirme ve eğitimde kalitenin iyileştirilmesi çalışmalarına bir temel oluşturması umulmaktadır.

2. Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışma ilköğretim okullarında temel öğrenme ihtiyaçlarının ne derecede karşılandığını ortaya koymak amacını gütmektedir. Çalışmada, temel öğrenme ihtiyaçları bilgi, beceri ve tutum yönlerinden Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretim Programının amaçları ışığında tanımlanmış, bu davranışları yoklayacak ölçme araçları geliştirilmiş, bu araçlar seçilen dört ilde yine seçilen ilköğretim okullarında uygulanarak temel davranışlar olarak yoklanan bilgi ve becerilere öğrenci gruplarının ne derecede ulaşabildiği, tutumların ne düzeyde olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu bilgi ve becerilere ulaşma yönünden, öğrenci grupları arasında manidar farklılıklar olup olmadığına bakılmıştır.

Bu çalışma biri pilot, diğeri asıl olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmada önce, ilköğretim okullarındaki temel öğrenme ihtiyaçları Türk Milli Eğitiminin ve İlköğretim Programının amaçları ışığında davranışlar halinde tanımlanmış, daha sonra bu davranışları yoklayan ölçme araçları hazırlanmıştır. Bu ölçme araçları Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi, sağlık bilgisi alanlarında hazırlanan çoktan Seçmeli testler ile fen ve teknoloji, sağlıklı yaşam, vatandaşlık konularındaki tutum ölçekleridir. Testlerin ve tutum ölçeklerinin geliştirilmesi çalışmaları 1990-1991 öğretim yılında Ankara ilindeki ilköğretim okullarından seçilen öğrenci grupları üzerindeki uygulamalara dayandırılmıştır. Pilot çalışmanın amacı, asıl çalışmada kullanılacak ölçme araçlarının geliştirilmesi olduğu halde, yukarıda belirtilen konu alanlarında geliştirilen testlerin nihai formlarına dayalı analiz ve karşılaştırmalar yapılarak Ankara ilindeki ilköğretim okullarının ölçülen davranışlar yönünden durumlarının nasıl olduğuna da bakılmıştır (Fidan ve Baykul, 1991).

3. İlkokul Eğitimin Sonuçları

Dünyada okul eğitiminin katkıları konusunda çok sayıda araştırma yürütülmektedir. Aşağıda ilköğretim okullarındaki eğitimin etkileriyle ilgili bazı bulgular verilmiştir (Eismon, 1988):

- Okul eğitimi insanların kendi toplumlarını ve kendi toplumları hakkındaki algılarını değiştirir ve çağdaş değerlerin ve inançların kazanılmasını destekler. Anlamlı düzeydeki tutum değişikliği için yedi veya daha fazla yıl eğitim gerekmektedir.

TABLO 1
OKUMA, MATEMATİK VE FEN BİLGİSİ ALANLARINDA ÖĞRENCİ BAŞARISININ
ÜLKELER ARASI KARŞILAŞTIRILMASI (% olarak)

Ülkeler	1970-okuduğunu anlama	1962-8. sınıf aritmetik	1983-4.6. sınıflar fen bilgisi
Yüksek gelirli ülkeler			
Kanada	-	56	57
Belçika	74	57	-
İngiltere	71	48	49
Japonya	-	60	64
İsveç	72	41	60
ABD	67	51	55
Ortalama	70	52	57
Orta-yüksek gelirli ülkeler			
Macaristan	70	57	60
İsrail	-	50	50
Kore	-	-	57
Belçika	74	57	-
İngiltere	71	48	49
Japonya	-	60	64
İsveç	72	41	60
ABD	67	51	55
Ortalama	70	52	57
Orta-yüksek gelirli ülkeler			
Macaristan	70	57	60
İsrail	-	50	50
Kore	-	-	64
İran	39	-	-
Ortalama	55	54	53
Orta alt ve düşük gelirli ülkeler			
Çin	61	61	36
Hindistan	53	53	-
Malavi	34	34	-
Nijerya	-	-	33
Tayland	-	-	47
Ortalama	49	49	36

Kaynak: Improving Primary Education in Developing Countries. World Bank Report, 1990, p. 8, Table 1.2'den uyarlanmıştır.

- Okulda kazanılan okur-yazarlık, düşünme üzerinde, özellikle formal mantığı kullanmada çok etkili olmaktadır. Araştırmalara göre okur-yazarlığı kalıcı kılmak için 4 ile 6 yıl arasında okul eğitimi zorunlu görülmektedir.

- Okul eğitimi insanların üretici kapasitelerini geliştirmede etkilidir. Eğer okullar kişileri toplumda ihtiyaç duyulan ve değer verilen bilgi ve becerilerle donatabilirse insanların iş bulma, bir işe girme fırsatları artar. Gelişmekte olan ülkelerde en az ilköğretim eğitimi görmüş

insanların çalıştığı yerlerde üretimde önemli artışlar sağlandığı gözlenmiştir.

- Okul eğitimi sağlık koşullarının gelişmesini artırıcı, doğurganlık oranını da düşürücü bir role sahiptir. En az ilköğretim ve ortaokul mezunu anneler daha az eğitim görenlere göre daha az çocuğa sahip olmakta ve bu eğitim düzeylerine ulaşıncaya kadar çocuk ölüm oranları da düşmektedir. Araştırmalar çocuk ölümleri ile ilişkili en önemli faktörün annenin eğitim düzeyi olduğunu

göstermektedir. Çocuk ölümleri dört yıl ve daha fazla eğitim gören anneler grubunda düşmektedir.

Diğer bir önemli bulgu da istihdam imkanı elde etmede ve iş yerinde üretimde, akademik genel eğitimin ön meslek eğitiminden daha etkili olduğudur.

Buraya kadar verilen bilgiler son yirmi yıl içinde okulun etkisi ve katkıları konusunda yapılan araştırmaların bir özetidir.

4. Uluslararası Karşılaştırmalar

Eğitim alanında uluslararası karşılaştırma yapmaya uygun pek az çalışma bulunmaktadır. "Uluslararası Eğitimde Başarının Değerlendirilmesi Kurumu" tarafından çeşitli araştırmalar yürütülmektedir. Lockheed ve Verspoor tarafından gözden geçirilen ve irdelenen bu araştırma sonuçlarına göre gelir düzeyi bakımından alt ve ortanın altında bulunan ülkelerde öğrencilerin okul programlarındaki amaçları beklenildiği kadar gerçekleştiremedikleri anlaşılmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerdeki ilköğretim okullarında bulunan çocuklar matematik, okuduğunu anlama ve fen bilgisi testlerindeki soruların ancak ortalama %40'ını doğru cevaplayabilmişlerdir. Öğrencilerin ülke örnekleme göre ortalama başarı yüzdeleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1'den de izlenebileceği gibi, bütün ülkelerde öğrencilere verilen testler adı geçen ülkelerin okul programlarına göre hazırlanmış ve testlerde ülke programlarında bulunan ortak sorular sorulmuştur. Gelir düzeyi yüksek olan ülkelerde okuduğunu anlama testlerindeki başarı -doğru cevap yüzdesi- ortalama %70 civarında olmuştur. Orta üst grupta bulunan ülkelerde bu oran %49'a inmiştir. Matematik ve fen testlerinde de aynı eğilim gözlenmektedir. Bu durumda, gelişmekte olan pek çok ülkede öğrencilerin çoğunun toplumda etkili olarak fonksiyonlarını yürütebilmek için gerekli anadili kullanma becerileri ve sayılarla ilgili işlemleri beklenildiği gibi kazanamadıkları anlaşılmaktadır.

5. Türkiye'de Durum

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türkiye'de 6-14 yaş arasındaki çocukların ilkokula devamı zorunludur. İlköğretim okulları, ilk ve ortaokulların birleştirilerek organize edilmesinden meydana gelmiş sekiz yıllık temel eğitim okullarıdır. Zamanımızda ilkokuldan sekiz yıllık ilköğretime geçiş büyük önem verilmekte ve bu okul programlarının yurt ölçüsünde yaygınlaştırılmasına çalışılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri 6-14 yaş grubundaki çocukların tümüne ilkokul eğitimi sağlamak için büyük çaba sarfedilmiş ve eğitime ayrılan mali kaynakların önemli bir kısmı bu hedefe ulaşmak için harcanmıştır. Bugün illerimizin büyük çoğunluğunda okullaşma oranlarında %100'e ulaşılmış ve bu düzeye ulaşılmış bölge ve illerde eğitimin niteliğini artırmak daha çok önem ve öncelik kazanmıştır.

Öğretimin niteliğini geliştirmek için beş yıllık ilkokulların sekiz yıla çıkarılması, program geliştirmede, ölçme ve değerlendirmede yenilikçi yaklaşımların denenmesi ve öğretmenlerin yeterliklerini artırma gibi önemli önlemler alınmış bulunmaktadır. Bununla beraber, bugüne kadar ilköğretimdeki uygulamaların etkisini ve eğitimin niteliğini ortaya koymak amacıyla ülke çapında araştırma ve değerlendirme çalışmaları sistemli olarak yürütülemediği. Bu araştırma, sınırlı sayıda da olsa bir il grubundaki okulların bazı temel öğrenme ihtiyaçlarını ne derecede karşılayabildiğini ortaya koymak amacıyla yapılan ilk değerlendirme çalışmasıdır. Bununla beraber, Türkiye'de üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunca desteklenmiş ilkokul ve ortaokullarda özellikle matematik ve fen eğitimi ile ilgili araştırmalar yapılmıştır (Baykul, 1989; Fidan, 1980).

6. Temel Öğrenme İhtiyaçları ve İlköğretim

Eğitim, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlayan temel güçlerden biridir. Yukarıda da belirtildiği gibi bilim ve teknolojiye hızlı değişimler tüm dünyada eğitim sisteminden yeni talepler yaratmıştır. Yeni teknoloji ve üretim yöntemlerinin gereklerinden biri iyi eğitilmiş ve öğrendiklerini transfer edebilen iş gücüdür. Günümüzde -bilgi çağında- kalkınma için çocukların bilgiyi kazanma, uygulama ve gelişme kapasitelerinin geliştirilmesi gereklidir. Bu kapasitenin varlığı büyük ölçüde ülke insanların anadili kullanma, sayısal yetenek, iletişim gücü ve problem çözme becerilerini kazanmış olmalarına bağlıdır.

Bu nedenle gelişme için, nüfusun eğitim düzeyinin artırılması ve iş gücünün eğitimi önem taşımaktadır. Ancak ileri düzeyde eğitim özellikle ilköğretim sisteminin bir ürünü olan temel bilgi ve beceriyi gerektirir. Dünyadaki tüm ülkeler, ilkokuldaki eğitimin, çocukların beklenti ve isteklerini artırmasını ve onlara iyi bir temel kazandırarak başarılı olmalarının sağlanmasını gerçekleştirme durumundadır.

İlköğretimin hedeflerinden biri, öğrencilere bilişsel becerileri öğretmektir. Diğer bir önemli hedefi ise çocuğun toplumda yaşayabilmesi için gerekli beceri ve tutumları geliştirmektir. Bu, aynı zamanda ulus oluşturma hedefine

de katkıda bulunur. Ulusal bütünleşme, ulusal değer ve sembollerle özdeşleşmeyi de içerir. İlköğretim çocuklara toplumun amaçlarını, değerlerini ve sembollerini kazandırarak onların genel bir değerler sistemi oluşturmalarını sağlar. Bu nedenle ilköğretimin niteliği ülkelerdeki tüm çocukların toplam öğrenmelerine göre değerlendirilmelidir.

Dünya ülkelerinin çoğunda resmi ilköğretim süresi 6 yıldır. Ancak aşağıdaki nedenlerden ötürü, ülkelerin büyük bir kısmı ilköğretim süresini uzatmaya çalışmaktadır:

- Öğrencilerin, hızla artan bilgi ihtiyaçlarının okul tarafından karşılanmak zorunda olması;

- Okulun, çocuğun ahlaki, devinsel, duyuşsal ve bilişsel davranışlarını bir bütün olarak geliştirmek için kapsamlı bir eğitim sağlaması;

- Çocuğun bedensel, duygusal ve bilişsel yönden bir bütün olarak yetiştirilmesi, nasıl öğreneceğinin öğretilmesi, bilgileri ezberleme yerine özümlemesinin uzun zaman gerektirmesi.

Dünyadaki pek çok ülkede eğitim programlarının hedefleri hem temel okuma-yazma ve sayısal becerileri hem de bu becerileri yeni problemlere uygulama yeteneğini gerektiren bilişsel yeterlilikleri kapsar. Ancak, dünyanın büyük bir kısmında, özellikle gelişmekte olan ülkelerde bütün okullar bu hedeflere ulaşamamaktadırlar. Çünkü, buralarda öğrencilere problem çözme, kavrama, uygulama, sentez becerisi kazandırmak yerine ezbere dayalı eğitim verilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin diğer bir önemli sorunu ise, öğrencilerin temel okuma-yazma ve sayısal becerilerini geliştirecek kadar bir süre ilkökul sisteminde kalmamalarıdır.

Bütün ülkelerin ilkökul programları, dilbilgisi, okuma-yazma, matematik, fen bilgisi ve sosyal bilgiler gibi aynı konuları kapsamaktadır. Programların önemli bir kısmını (%50'sinden fazlasını) anadili ile ilgili bilgi ve becerilerle matematik oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle temel ve ileri düzeyde okuma-yazma ve sayısal becerilerin öğretilmesi ilkökul programlarının temel hedefleridir.

Zamanımızda temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması yaklaşımı, alışılan önlem ve düşüncelerden daha fazlasını ve farklı bir görüşü gerektirmektedir. Bu konudaki genişletilmiş görüş, erişilebilirliği evrenselileştirmek ve eşitliği artırmak, öğrenci başarısı üzerinde odaklaşmak, temel eğitimin amaçlarını ve kapsamını geliştirmek, öğrenme ortamını zenginleştirmek ve ilgili alanlardaki ortaklıkları güçlendirmek gibi esasları ve stratejileri kapsamaktadır. Yeni görüşün getirdiği, nitelikli temel eğitimin çocuk, genç ve bütün yetişkinlere

sağlanması ve insanların bu eğitim sayesinde yararlı bilgiler, akıl yürütme yeteneği, beceri ve değerlerle bütünleştirilmesidir. Bu nedenle temel eğitimin odak noktası yalnız diploma gereklerini karşılamak değil, öğrenmenin gerçekleştirilmesi ve başarının elde edilmesidir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi, eğitim programlarında öğrenme başarısı için standartlar veya kabul edilebilir ölçütler geliştirilmesini ve öğrenme başarısını değerlendirmek için operasyonel sistemlerin tasarlanmasını gerektirmektedir. Ayrıca öğrenme tek başına gerçekleşmemekte, öğrenmek için öğrencinin etkin katılımı ve öğrencinin her türlü desteğe sahip olması beklenmektedir. Bu çerçevede temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması için önce ihtiyaçların belirlenmesi, bunun için de aşağıdaki konulara açıklık getirilmesi tavsiye edilmektedir.

- Mevcut sistemin değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalar (sorunların, başarıların ve başarısızlıkların analizi)

- Kavrama becerileri, değerler, tutumlar, konu bilgisi ile birlikte temel öğrenme ihtiyaçlarının saptanması

- Temel eğitime olan talebin ve yaygın ölçekli katılımın teşvik edilmesi için kullanılacak araçlar

- Varılacak noktalar ve özel hedefler

- Kaynakların kullanımı ile hizmet ve programların oluşturulmasında zaman içinde gözetilecek öncelikler - Uygulama stratejisi ve zamanlama

Bu çalışmada yukarıda belirtilen hususların ilk ikisi üzerinde durulmaktadır.

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitimin her kademesinde kalitenin yükseltilmesi, imkan ve fırsat eşitliğinin sağlanması esas amaç olarak ele alınmış olup ders programlarının bilimsel araştırmalara dayalı olarak günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hazırlanmasına özen gösterileceği vurgulanmıştır. VI. plan döneminde, özellikle, ilkökullarda okullaşma problemi büyük oranda çözümlenmiş olarak görülmüş (%93,4) ve ilköğretimde niteliğin artırılması hedeflenmiştir. Bu çalışma da yukarıda belirtilen araştırma ve geliştirme faaliyetlerine bir başlangıç teşkil etmesi amacıyla yürütülmektedir.

7. Ükemizde İlköğretimi Geliştirme Çalışmaları

Anayasamızın 42. maddesinde, "İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır." ifadesi yer almıştır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 22. ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 2. ve 34. maddelerinde "İlköğretim 6-14 yaşları arasındaki çocukların

eğitimini ve öğretimini kapsar. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için parasızdır." hükmü bulunmaktadır.

Milli Eğitim Temel Kanununa 2812 sayılı Kanunla eklenen geçici 2. madde ile 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun geçici 9. maddesinde, "Ortaokullar planlı bir şekilde ve yeterli düzeyde yurt sathına yaygınlaştırıldıktan sonra, kanunla ayrıca belirleninceye kadar ilköğretimin sadece ilkokul bölümü zorunludur." ifadesi yer almıştır.

İlköğretim, toplumun temel kültürünü geliştirir. Yeniliklerin yurt ölçüsünde yayılması ve demokratik düzenlemeler için ilköğretim bir güç kaynağıdır. Siyasal, sosyal ve ekonomik sorunların asıl çözüm yeri ilköğretim tabanıdır. Orada kazandırılan temel bilgi, görüş, beceri ve tutumlar insanlara hayatları boyunca eşlik eder. Bugün bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, ilköğretimde bilim ve teknolojiye de dayalı bir genel kültür programının temel teşkil etmesi gereğine işaret etmektedir.

Bugün eğitim sisteminden beklenenlerin niteliği değişmektedir. Gençler işe yarar bir eğitim, işlevi daha yüksek bir yüksek öğretimi ve hayata bir meslekle birlikte atılmayı istemekte ve bunların peşinden koşmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin kalkınma planlarının hazırlayıcıları ve eğitimcileri, eğitimi yaygınlaştırıcı bir strateji yanında eğitimin niteliğini artırıcı bir stratejiyi de geliştirme durumundadırlar. Ülkemizde zorunlu eğitim süresinin uzatılması amacıyla yapılan çalışmalar, ilköğretimde niteliği geliştirme inancının önemli birer göstergesidir.

8. Temel Eğitim Süresi

Günümüzde temel eğitimin önemi dünya ülkelerinin büyük bir çoğunluğu tarafından kabul edilmektedir. Ancak temel eğitimin biçimi ve süresi ülkelere göre değişmektedir. Pek çok ülkede, temel eğitim ilkokullarla ortaokulları kapsamaktadır. Bu iki okulun programları aynı mekanda gerçekleştirilebildiği gibi, birbirinden ayrı mekanlarda da yürütülebilmektedir.

Dünya ülkelerinde ilköğretim kurumları genellikle 6 yıllık bir eğitim süresini kapsamaktadır. Gelişmiş ülkelerde 8-9 yıla çıkarırken, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin bazılarında 4-5 yıl olduğu görülmektedir. Tablo 2'de 1986 yılı verilerine göre, dünya ülkelerinden, çeşitli gelir düzeyinde seçilmiş bazı ülkelerdeki ilköğretim süreleri ve ilköğretime devam eden öğrencilerin sınıflara göre dağılımları verilmektedir. Tablodaki veriler, ülkelerin gelir durumlarının (gelişmişlik derecelerinin) ilköğretim süresinden çok, ilköğretime devam eden öğrencilerin sınıflara dağılıma yüzdelerini etkilediğini göstermektedir. özellikle düşük ve düşük-orta gelirli ülkelerde öğrencilerin sınıflara göre dağılımının her yıl giderek azalma eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Bu durum,

az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sınıfta kalma ya da okulu terk etme oranının yüksek olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Özellikle ekonomisi basit tarıma dayalı ülkelerde çocuğun küçük yaştan itibaren işgücü olarak kullanılması ve ekonomik faaliyetleri yürütmesi için gerekli bilgi ve beceriyi aile ve toplum içinde yaşayarak öğrenebilmesi, bu ülkelerde eğitime olan talebi azaltmaktadır. Bu nedenle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde temel sorun, ilköğretim süresini uzamaktan çok ilköğretim çağındaki tüm çocukları var olan eğitim sistemine çekmektir.

Gelişmiş ya da endüstrileşme çabası içinde olan ülkelerde ise ekonomik faaliyetlerde uzmanlaşma olması ve ekonomik faaliyetlerin ev dışında gerçekleştirilmesi, ailenin çocuğa üretici davranışlar kazandırmasını ve toplumsallaşma işlevini yerine getirmesini güçleştirmektedir. Bu nedenle bu toplumlarda okula devam oranı yüksek olmaktadır.

Günümüzde gelişmiş ülkelerin çoğu ilköğretimin yanısıra ortaöğretim kurumlarının ilk aşaması ya da tümünü zorunlu eğitim süresi olarak kabul etmektedir. Bugün zorunlu eğitim süreleri bakımından dünya ülkeleri sıralandığında şu dağılımı görmekteyiz:

Tablo 3'te görüldüğü gibi, dünya ülkelerinin yaklaşık %72'sinde zorunlu eğitim süresi 6 yılın üstündedir.

Türkiye'de temel eğitimin zorunlu ve 5 yıl olması, yeni Cumhuriyetin 1924 yılındaki ilk Anayasasında yer almıştır. Cumhuriyet kurulduğu sırada Türkiye'de yalnız 4894 ilkokul ve 72 ortaokul bulunduğu için, Türk hükümetlerinin temel eğitim politikası ilköğretim kurumlarını ülke çapında yaygınlaştırmak olmuştur.

Türkiye'de beş yıllık temel eğitimin hızla değişmekte ve gelişmekte olan Türk toplumu için yetersiz olduğu kısa bir süre sonra fark edilmiş ve 1961 yılında "Temel Eğitim Yasası" ile 3 yıllık ortaokullar 5 yıllık ilkokullarla birleştirilerek 8 yıllık temel eğitim anlayışı kabul edilmiştir. Ancak bu yasa özellikle kırsal kesimde yeterli ilkokul ve ortaokul bulunmadığı için uygulanamamıştır. Türkiye'de okullaşma oranının istenilen düzeye çıkarılamamasının en önemli nedeni, nüfusun hızla artması, kırsal bölgelerdeki yerleşim birimlerinin küçük ve birbirinden uzak olmasıdır. Bunun yanısıra kırsal bölgelerde çocuğun iş gücü olarak kullanılması, toplumsal değerler açısından kız çocuklarının okula gönderilmek istenmemesi de var olan okulların kapasitelerinin altında çalışmasına neden olmaktadır.

1961 yılında kabul edilen Temel Eğitim Kanunu 1973 yılında yeniden gözden geçirilmiş, bu düzenleme ile temel eğitimin 7-14 yaşındaki çocukları kapsadığı ve temel

TABLO 2
BAZI ÜLKELERDE İLKÖĞRETİM SÜRESİ VE ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI

Ükeler	Süre	S i n i f l a r							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Düşük gelirli									
Etopya	6	36,3	17,3	13,8	11,7	10,4	10,3	-	-
Bengaldeş	5	44,9	20,1	15,0	12,0	8,1	-	-	-
Mali	6	25,4	20,0	19,0	14,4	11,5	9,8	-	-
Kenya	8	18,0	14,9	13,7	13,2	11,9	10,8	9,7	7,7
Zambia	7	15,5	16,5	15,2	14,4	12,7	12,4	13,3	-
Afganistan	8	21,0	16,7	14,1	12,2	10,8	9,2	8,6	-
Vietnam	5	28,7	21,9	18,9	16,6	14,0	-	-	-
Düşük-orta gelirli									
Endonezya	6	19,6	17,9	17,7	16,5	15,0	13,3	-	-
Bolivya	8	23,0	17,6	15,0	12,2	10,3	8,5	7,4	6,0
Nikaragua	6	35,7	17,3	15,8	13,2	10,9	7,1	-	-
Türkiye	5	22,1	19,8	19,7	20,9	17,6	-	-	-
Suriye	6	21,4	18,3	17,0	16,0	14,1	13,2	-	-
Yüksek-orta gelirli									
Brezilya	8	27,3	18,0	13,6	11,1	11,0	7,9	6,2	4,8
Kore	6	17,7	15,8	16,1	15,5	16,7	18,1	-	-
İspanya	5	18,3	19,7	19,8	20,1	22,1	-	-	-
İsrail	8	12,7	12,3	12,7	12,7	13,4	12,8	11,9	11,5
Yüksek gelirli									
Belçika	6	18,2	17,0	16,5	16,4	16,3	15,6	6,2	4,8
Avustralya	6	16,6	16,4	16,3	16,4	16,8	17,4	-	-
Japonya	6	15,2	15,8	16,3	16,7	17,5	18,6	-	-
Norveç	6	16,0	16,0	15,8	16,5	17,4	18,5	-	-
A.B.D	8	13,9	12,9	12,8	12,2	2,4	11,8	12,8	11,9

ILockheed E.M ve Verspoor M.A., Improving Primary Education in Developing Countries, p. 181-184.

TABLO 3
ZORUNLU EĞİTİM SÜRELERİNİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI

Süre (yıl)	Ülke Sayısı
12	8
11	7
10	38
9	30
8	31
7	9
6	37
5	12
Toplam	112

Kaynak: Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol'un TBMM 1991 yılı Bütçe Konuşması, Milli Eğitim Bakanlığı, s. 35.

eğitimin amacının çocuğu hayata ve bir üst eğitime hazırlamak olduğu kabul edilmiştir.

1990'lı yıllarda endüstrileşme ve tarımda teknolojinin kullanılması sonucu, ilköğretim okullarına olan talebin artması beklenmektedir. Bu projenin gerçekleşmesi ve topluma istenilen faydanın sağlanması için ilköğretim programlarının özenle hazırlanması ve bu okulların niteliğine uygun öğretmen yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı bu konularda da çalışmalar yapmaktadır. Bu hazırlıklar tamamlandığında 8 yıllık ilköğretimin ülke çapında yaygınlaştırılması mümkün olacaktır.

9. Araştırmanın Amaçları

Araştırma aşağıdaki hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır:

1. Türk kültürünü ve "Herkes İçin Eğitim" kavramını dikkate alarak Türk milli eğitim sisteminin amaçlarına uygun bilgi, beceri, değer ve tutumlar açısından temel öğrenme ihtiyaçlarını belirlemek,
2. İlkokulların ve ilköğretim okullarının, öğrencilerin temel öğrenme ihtiyaçlarını ne düzeyde karşıladığını değerlendirmek,
3. İlköğretimin amaçlarını değerlendirmek için daha iyi ve tutarlı ölçütler sağlamak,
4. İlkokullarda ve ilköğretim okullarındaki temel öğrenme ihtiyaçlarını sağlamada daha doğru ve güvenilir bilgi toplamak,
5. Bölge, il ve ilçelerdeki temel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamada farklılıklar konusunda doğru ve güvenilir veriler sağlamak,
6. Öğretim uygulamaları ve ilkokul programlarının gelişimi için sağlam bir temel oluşturmak.

Araştırmanın Temel Soruları

Araştırmanın amacı, yukarıda sözü edilen hedefler doğrultusunda aşağıdaki temel sorulara cevap aramaktır:

1. Türkiye'deki ilkokullar ve ilköğretim okulları, çocukların temel öğrenme ihtiyaçlarını ne derecede karşılayabilmektedir?
2. Bölge, il, ilçe, kasaba ve köy ilkokullarının beşinci sınıfları ile ilköğretimin sekizinci sınıfları arasında temel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamada farklılıklar var mıdır?
3. Temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgili temel sorunlar ve güçlükler nelerdir? Herkes için eğitimi gerçekleştirmede okulun işlevini daha iyi yapması için neler yapılmalıdır?

10. İlköğretim Öğrencilerinin Temel Öğrenme İhtiyaçlarının Belirlenmesi

"Temel öğrenme ihtiyaçları ne anlama gelir?" sorusunu tanımlamak, "İlköğretimdeki öğrenciler için temel öğrenme ihtiyaçları nelerdir?" sorusunu cevaplandırmak ve bunlar için standartlar geliştirmek başarılması gereken karmaşık görevlerdir. Temel öğrenme ihtiyaçları hem bireyler hem de toplum için zaman içinde değişir. Bu ihtiyaçların nasıl karşılanacağı belirlenen her ülke için özeldir. Kaldı ki dünyadaki tüm çocuklar için evrensel olan temel öğrenme ihtiyaçları vardır. Bununla beraber, bir ülkedeki kültürel altyapı, sosyal, ekonomik ve siyasal koşullar ve o ülkenin gelişmesi için gerekli olan öncelikler öğrencilerin temel öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanmasını kuvvetli bir şekilde etkiler. Bu çalışmada temel öğrenme ihtiyaçları 1990 yılında "Herkes İçin Eğitim" konulu Dünya Konferansında dile getirilen tanıma uygun olarak tasarlanmıştır.

Bu çalışmada, temel öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesinde aşağıdaki görüş ve tanımlar dikkate alınmıştır:

1. Temel öğrenme ihtiyaçları insanların akılcı ve bilgili kararlar almalarına, fırsatlardan yararlanmalarına, sosyal ve doğal çevrede meydana gelen değişikliklere uyum sağlamalarına, kendilerine ve diğer insanların yararına olacak durumlarda insiyatif kullanmalarına imkan sağlar (Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı Deklarasyonu).
2. Temel öğrenme ihtiyaçları hem yazılı, sözlü, sayısal gibi temel öğrenme ihtiyaçlarını hem de problem çözme içerir (OECD, 1983).
3. Temel eğitim, erişkin rol ve statüsü için asgari hazırlık devresi olarak tanımlanabilir (Lowe, 1983).
4. Temel eğitim programlarında zihin, duyu ve sağlıklı bedensel gelişim arasında uyum sağlanması daha büyük önem kazanmış ve bu amaç için aşağıdaki konular sürekli olarak eğitim programının ana temasını oluşturmuştur: İletişim ve dil becerileri, sayısal yetenek, matematik, bilim ve teknoloji, sosyal ve doğal çevre, doğa incelemeleri, fiziksel ve zihinsel yaratıcılık çalışmaları, yaratıcı sanatlar ve kişiler arasındaki iletişim becerileri (İlkokul Programı, 1983).
5. Yararlı ve kullanılabilir becerilerin öğretilmesi stratejisi genel olarak, okulun geliştirmek istediği okuma, yazma, konuşulanı anlama, sayısal yetenek, el becerilerinin diğer becerilerle ortak çalışması, öğrenmeyi öğrenme ve çalışma alışkanlıkları ile doğrudan ilişkilidir.
6. İlköğretimin birinci ve en önemli amaçlarından biri okur-yazarlığı ve sayısal temel becerileri kazandırmaktır.

Bu beceriler ilerideki öğrenmeler için yeterli temeli oluşturmaz. Çocukların temel becerileri yeni ve daha karmaşık problemlere uygulayabilmeyi de öğrenmeleri gerekir (Temel Eğitimin Geliştirilmesi-Dünya Bankası-17.).

7. Gelecekte pek çok iş için gerekli olacak problem çözme, yaratıcılık, analiz etme, sentez yapma, eleştirici düşünme, iletişim kurma gibi becerileri bugün için üst düzey beceriler olarak düşünülmektedir. Bunlar ilköğretim için oldukça önemli temel becerilerdir. Tek başına bilgi, sorun çözmek için yeterli değildir; o bilgiyi anlayabilme analiz etme ve uygulayabilme gücü de gereklidir.

8. Öğrencileri bağımsız ve kendi kendini yöneten insanlar olarak yetiştirebilmek, problemleri tanıma, çözüm için plan yapma, veri toplama, karar verme ve bu karara göre eyleme geçme ve en sonunda ürünleri değerlendirmeyi gerektirir. Bağımsız olabilmek için gerekli bütün zihinsel beceriler dil, matematik, fen ve sosyal bilgiler derslerindeki öğrenme yaşantılarıyla geliştirilebilir.

9. Bir toplumdaki yapıcı roller için gerekli becerilerin ötesinde, işlerliği olan bir okur-yazarlık, bir toplumun idame ettirilmesinde, gelişiminin sağlanmasında ve bir toplumun bütün olarak nasıl çalıştığını, ekonominin nasıl bir yapıda olduğunu, siyasal kararlara nasıl varıldığını, değerlerin nasıl ortaya konulduğunu, kanunların doğasını ve işlevlerini ve gruplardaki bireylerin rolleri konusunda kimi bilgileri taşımalıdır (Education in 21th century, Educational Leadership, 1988, s:2.).

10. Bilim ve teknoloji her toplumsal düzende önemli bir yere sahiptir. Bilim ve teknolojinin gelişmesi için araştırma gereklidir. İnsanlar kabul etsin ya da etmesin, tüm insanlar bilim ve teknoloji ile iç içe yaşayacaktır. Bu nedenle bilim, toplumdaki her vatandaşı ilgilendirmeli ve bilim eğitimi toplumda önemli bir yer almalıdır (Learning To Be, 1972).

Bu araştırmada, yukarıda ifade edilen fikirler, siyasal kararlar ve uygulamalar temel öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesinde yol gösterici olarak alınmıştır.

Buraya kadar verilen açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, ülkemizde temel eğitimi gerçekleştirmek açısından öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ilköğretim süresini uzatmak ve zorunlu hale getirmek amaçlanmaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak düşüncesiyle eldeki çalışmanın amacı, ilkokul ve ilköğretim okullarındaki bazı temel öğrenme ihtiyaçlarının ne derecede karşılandığını ortaya koymak için aşağıdaki sorulara cevap bulmaktır:

1. İlköğretim okullarında bazı temel öğrenme ihtiyaçları ne derecede karşılanabilmektedir?

2. Temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasında ilkokul beşinci sınıf ile ilköğretim okulu sekizinci sınıf arasında okulların sosyo-ekonomik düzeylerine ve bölgelere göre manidar farklar var mıdır?

3. Temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasında kız ve erkek öğrenciler yönünden manidar farklılıklar var mıdır?

4. İlköğretim okullarında temel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamada karşılaşılan güçlük ve bunların çözüm yolları nelerdir?

11. Metodoloji

Araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada ilkokul beşinci ve ilköğretim okulları beşinci, altıncı ve sekizinci sınıfların programlarına göre başarı testleri geliştirilmiş; ikinci aşamada, Türkiye genelinde seçilen dört ildeki ilkokul ve ilköğretim okullarından bu testler yardımıyla toplanan bilgilerin analiz edilerek değerlendirilmesi yapılmıştır.

12. Evren-Örneklem

Araştırmanın evreni Adıyaman, Kastamonu, Tekirdağ ve Şanlıurfa illerindeki ilkokulların beşinci sınıflarıyla ilköğretim okullarının beşinci, altıncı ve sekizinci sınıflarındaki öğrencilerdir.

Bu evreni temsil etmek üzere, Adıyaman, Kastamonu, Tekirdağ ve Şanlıurfa illerindeki ilkokulların beşinci sınıfları ile ilköğretim okullarının beşinci, altıncı ve sekizinci sınıfları arasından seçilen şubelerdeki öğrenciler alınmıştır. Örneklemde bir sınıfa ait şube birim olarak kabul edilmiştir. Örneklem almada katlamalı küme örnekleme tekniği kullanılmıştır. Örneklem girecek okullar seçilmeden önce, yukarıda adları belirtilen dört ilin Millî Eğitim Müdür veya müdür yardımcıları, ilköğretim müdürleri ve ilköğretim müfettişlerinden oluşan bir uzmanlar grubundan yararlanılmıştır. Uzmanlar, ildeki okulların sosyo-ekonomik bölgeler yönünden gruplandırılmasında, ilçe ve köylerin farklılıklarının çalışılmasında görev almışlardır.

Her ildeki ilçeler okullaşma oranlarına göre ikiye gruba ayrılmış ve her gruptan bir ilçe seçkisiz olarak seçilmiştir.

Seçilen her ilçedeki okullar hizmet verdikleri bölgenin sosyo-ekonomik özelliklerine göre gruplara ayrılmıştır. Şehir merkezindeki okullar, yüksek ve alt olmak üzere iki;

şehir dışındaki okullarda ilçe merkezindeki okullar ve köy okulları olmak üzere iki grupta düşünülmüştür. Daha sonra her gruptaki okullar arasından, büyüklüğüne göre bir veya iki tanesi alınmıştır.

Bir okuldaki şubelerin seçilmesinde, beş, altı ve sekizinci sınıfların her biri için, iki şube varsa bunlardan biri, üç veya daha çok olanlarda sınıf mevcuduna göre 2 veya 3 tanesi seçkisiz olarak alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci sayısı, 2077'si ilkokul ve 1004'ü ilköğretim okulu olmak üzere toplam 3 081'dir.

12. Veri Toplama Araçları

Ölçme araçlarının hazırlanması üç adımda gerçekleşmiştir. Birinci adımda, ilköğretim çağındaki Türk çocukları için temel öğrenme ihtiyaçlarının neler olduğu saptanmıştır.

Temel öğrenme ihtiyaçlarının saptanmasında esas kaynak olarak Türk milli eğitiminin amaçları ile ilköğretimin amaçları alınmıştır. Bu amaçlar, program geliştirme, ölçme ve değerlendirme uzmanları, tecrübeli ilkokul öğretmenleri, ilköğretim müfettişleri ve bilim adamlarından oluşan onbir kişilik bir komisyon tarafından incelenmiştir. Komisyonun her üyesi söz konusu amaçların gerçekleştirilmesinin temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasına ne derecede katkıda bulunabileceğini değerlendirmiştir. İkinci adımda, seçilen amaçlarla ilgili konu alanları ve üniteleri saptanmıştır. Konu alanları Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, Türkiye tarihi ve coğrafyası, fen bilgisi, sağlık ve beslenme; sağlığa, çevre korunmasına; fen ve teknolojiye; insan ilişkilerine, vatanşahlık hak ve sorumluluklarına yönelik tutum olarak saptanmıştır.

13. Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

1. İkokul beşinci sınıf Türkçe testinde, testin tamamına göre genel başarı yüzdesi 39 olmuştur. Diğer bir deyişle, beşinci sınıf öğrencileri ortalama olarak testin tamamının 0,39'luk kısmını başarıyla cevaplandırabilmişlerdir. Bu yüzdelerden en düşük olanlar cümle yapısı (38) ve okuduğunu anlama (40), en yüksek de (43) deyimler ve ata sözleri alt bölümlerine aittir.

İlköğretim altıncı ve sekizinci sınıflar Türkçe testinde, testin tamamına göre genel başarı yüzdesi 49 bulunmuştur. Bu testte de en düşük yüzde (39) okuduğunu anlama ve en yüksek yüzde (61) atasözleri ve deyimlerin anlamları alt bölümlerine aittir.

2. İkokul beşinci sınıf matematik testinde, testin tamamına göre genel başarı yüzdesi 37'dir. En düşük yüzdeler sırasıyla geometri problemleri ve dört işlem problemleri (22 ve 27) alt bölümlerine en yüksek de (49) sayılar ve sayılar arasındaki ilişkilere ve kesir kavramlarıyla ilgili sorulara aittir.

İlköğretim altıncı ve sekizinci sınıflar matematik testinde, testin tamamına göre genel başarı yüzdesi (35) ilkokul beşinci sınıf testinden daha da düşük olmuştur. Bu alt testte de en düşük yüzde (28) problem çözme davranışlarını yoklayan sorulara aittir.

3. İkokul beşinci sınıf fen bilgisi testinde, testin tamamına göre genel başarı yüzdesi 42 bulunmuştur. Bu yüzde temel fen kavramlarında en düşük (35), enerji ve enerjinin korunmasına ilişkin sorularda en yüksek (53) olmuştur.

İlköğretim okulu altıncı ve sekizinci sınıflar fen bilgisi testinde, testin tamamına göre genel başarı yüzdesi 42 olmuştur; en yüksek ve en düşük yüzdeler (39 ve 60) sırasıyla temel fen kavramları ve enerji ve enerjinin korunmasına ilişkin sorularda gözlenmiştir.

4. İkokul beşinci sınıf sosyal bilgiler testinde, testin tamamına göre genel başarı yüzdesi 62 bulunmuş; en düşük yüzdeler (40 ve 41) Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ve toplumda ekonomik faaliyetler alt bölümlerinde, en yüksek yüzde de (62) trafikle ilgili alt bölümde gözlenmiştir.

İlköğretim okulu altıncı ve sekizinci sınıflar sosyal bilgiler testinde, bu testin tamamına göre genel başarı yüzdesi 53 bulunmuş; en düşük yüzde (44) ve en yüksek yüzde (71) sırasıyla Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve trafik kurallarına dair alt bölümlere aittir.

5. Sağlık bilgisi testinde, testin tamamına göre genel başarı yüzdesi 47 bulunmuş; en düşük başarı (41) ilkyardımcı ve en yüksek başarı (55) hastalıklara ait alt bölümlerde gözlenmiştir.

6. Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda, ilköğretim okulu altıncı ve sekizinci sınıflar Türkçe testi ile sağlık bilgisi testindeki ortalama başarı yönünden kız ve erkek öğrenciler, Türkçe testi ile sağlık bilgisi testindeki ortalama başarı yönünden kız ve erkek öğrenciler arasında grubun genelinde kızlar lehine manidar farklılıklar gözlenmiş; diğer testlerde manidar farklılıklara rastlanmamıştır. Ancak, bazı testlerdeki başarı yönünden kız ve erkek öğrencilere ait ortalamalar arasında il düzeyinde kız öğrenciler lehine manidar farklılıklar gözlenmiştir.

7. Tüm testlerde, il ortalamaları arasındaki farklar manidar bulunmuştur. Genel olarak Kastamonu ve Tekirdağ'a ait ortalamalar, Adıyaman ve Şanlıurfa'ya ait ortalamalardan manidar şekilde Kastamonu ve Tekirdağ lehine farklı çıkmıştır. Türkçe ilkokul beşinci sınıf testindeki ortalama başarı, farklar manidar olmak şartıyla Tekirdağ, Kastamonu, Şanlıurfa ve Adıyaman şeklinde sıralanmıştır.

8. Ortalama başarı yönünden ilkokul beşinci sınıf düzeyindeki testlerden matematik dışındakiler için, şehirlerin gelişmiş yerlerindeki okullara ait ortalamalar, şehirlerin az gelişmiş, kasaba ve köy okullarına ait ortalamalardan manidar şekilde büyük bulunmuştur. Matematikte şehirlerin gelişmiş, şehirlerin az gelişmiş yerlerindeki ve kasabalardaki okullara ait ortalamalar, köy okullarına ait ortalamadan; sağlık bilgisi testinde, kasaba ve köy okullarına ait ortalama şehirlerin az gelişmiş yerlerindeki okul ortalamalarından manidar şekilde büyük bulunmuştur. Türkçe'de kasaba okullarına ait ortalama köy okullarına ait olandan büyük bulunurken, kasaba ve köylerdeki okulların ortalamaları arasındaki farklar manidar bulunmamıştır.

9. İlkokulların beşinci sınıflarıyla ilköğretim okullarının beşinci sınıfları arasında yapılan karşılaştırmalarda, hem grubun genelinde, hem de il düzeyinde testlere göre farklı durumlara rastlanmıştır. Türkçe testindeki başarı yönünden, hem grubun genelinde hem de illerde ilkokul lehine manidar farklılıklar gözlenmiş; matematikte, fen bilgisinde ve sosyal bilgilerde grubun genelinde ilkokul lehine manidar farklılık gözlenirken bazı illerde ilkokul, bazılarında ilköğretim okulu lehine manidar farklılıklara rastlanmamıştır.

10. İlköğretim okulu altıncı ve sekizinci sınıflar testindeki başarıyla ilgili karşılaştırmalarda tüm testlerde, hem il düzeyinde hem de grubun genelinde, sekizinci sınıfa ait ortalamalarla altıncı sınıfa ait ortalamalar arasında sekizinci sınıf lehine manidar fark bulunmuştur.

11. Ortak sorular üzerinden yapılan karşılaştırmalarda, hipotez testi yapılmamakla beraber, tüm testler için testlerde gösterilebilecek başarının tamamına göre, sekizinci sınıflara ait başarı yüzdeleri altıncı sınıflara ait yüzdelerden büyük bulunmuş; beşinci sınıfa ait yüzdeler ise küçük farklarla da olsa altıncı sınıf yüzdelerinden büyük veya aynı düzeyde çıkmıştır. Beşinci sınıftan altıncı sınıfa geçişteki bu düşmeler veya gelişme kaydedilmemesi halleri ilginç bir bulgu olarak görülmektedir.

12. Araştırma grubunun genelinde fen ve teknolojiye olan tutum düzeyi 3,5 sağlığa olan tutumun düzeyi 4,14 ve vatandaşlık konularına olan tutumun düzeyi de 3,7 bulunmuştur. Bu düzeyler kararsızlık ve kararsızlıktan sonraki ilk olumlu düzeydir.

Her üç tutum konusunda da kız öğrencilere ait tutum ortalamaları erkek öğrencilerinkinden daha olumludur. Şehirlerin gelişmiş yerlerindeki öğrencilerin tutumları diğer yerleşme yerlerindeki öğrencilerin tutumlarından daha yüksektir. Ayrıca, Kastamonu ve Tekirdağ'a ait tutum düzeyleri, Adıyaman ve Şanlıurfa'ya ait olanlardan daha ilerde görünmektedir. Özellikle Şanlıurfa'ya ait tutum düzeylerinin diğer illere ait olanlardan fazlaca küçük olması dikkati çekmektedir. Beşinci sınıftan ilköğretim okulu altıncı sınıfa geçmede üç tutum konusunda da az da olsa bir gelişme gözlenmekte; fakat aynı gelişme altıncı sınıftan sekizinci sınıfa geçişte gözlenmemektedir. Artışlar, ya çok küçüktür; ya da artış gözlenmemektedir.

14. Sonuçlar ve Öneriler

Temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yapılan çalışmalarda "Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi" çerçevesinde aşağıdaki hususlara açıklık getirilmesi gerekmektedir.

1. Temel öğrenme ihtiyaçları kavramına açıklık getirmek. Bu amaçla dünyada ve ülkemizde yapılan çalışmaları incelemek ve okul programlarında yer alan amaçları bu açıdan değerlendirmek ve ilköğretimin amaçlarını bu kavram ışığında yeniden tanımlamak. Bu araştırmada, bu açıdan getirilen yaklaşım bir başlangıç noktası olarak ele alınabilir.

Temel öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesinde de kişinin ve toplumun ihtiyaçlarıyla birlikte konu alanının gerekleri de dikkate alınmalıdır. Ayrıca, ilköğretimde çocukların gelişimlerine uygun ortamların ve eğitim hedeflerinin birlikte düşünülmesi ihmal edilmemelidir.

Bu konuda ikinci önemli husus, toplumun, onu oluşturan kişilerden beklentilerinin de çok iyi analiz edilmesidir. Toplum kültürünün, demokratik hayatın gereklerinin, vatandaşlık hak ve sorumluluklarının incelenmesi ve ihtiyaçların bilgi beceri, tutum ve değer yönlerinden açık bir şekilde ortaya konulması için bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır.

2. Birinci maddede sözü edilen çalışmalarda ilköğretim sistemi ve programı bütünlüğü içinde, birbirini izleyen projelerle temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli öğrenme ortamlarının hazırlanması ve öğretimi sürekli olarak değerlendirecek program geliştirme ve izleme birimlerinin bölge ve il düzeylerinde kurulması çalışmalarına girilmelidir. Ülke düzeyinde karşılaştırılmalı çalışmalar yapılmalıdır. Bunları gerçekleştirmek için eğitim ve öğretimin kalitesini artırmak amacıyla sorunların yoğun olduğu bölgelerden başlayarak stratejik nitelikli

planların hazırlanması ve bunların ülke düzeyinde bütünleştirilmesi gerçekleştirilmelidir.

3. Temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yapılacak izlemede, öğrenme düzeyini belirleme ve program değerlendirme faaliyetleri için geçerli, güvenilir ve objektif ölçme araçlarına ihtiyaç vardır. Bu çalışmada geliştirilerek kullanılan araçlar ve bunların geliştirilmesinde izlenen yol bütün faaliyetler için hem bir başlangıç noktası hem de bir model olarak kullanılabilir. Bu amaçla hem merkez hem de taşrada eğitimi izleme üniteleri kurulması yoluna gidilmelidir.

4. Bu araştırmanın sonuçları bakımından, en azından Adıyaman, Kastamonu, Tekirdağ ve Şanlıurfa illeri ve kullanılan testlerle ölçülen davranışlarla sınırlı olmak üzere, testlerin tamamına ait başarı yüzdelerinin düşüklüğü temel davranışlardaki başarının düşük olduğunu ve ilköğretimin hedeflerine istenilen düzeyde ulaşamadığını göstermektedir. Testlerin içeriklerinin karşılaştırılabilir olup olmadığı bilinmemekle beraber bu çalışmada elde edilen başarı yüzdeleri Tablo 1'dekilerle karşılaştırıldığında ülkemizdeki durumun, okuduğunu anlama, matematik ve fen bilgisindeki davranışlar yönlerinden orta, alt ve düşük gelirli ülkeler düzeyinde olduğu söylenebilir. Öğrencilerin genel olarak, özellikle Türkçe'yi kurallarına göre kullanma, okuduğunu anlama, günlük hayattaki matematik problemlerini çözme, temel fen kavramlarını kullanma, Türkiye Cumhuriyeti tarihini kavrama, sosyal ve ekonomik ilişkileri kavrama ve sağlık alanında kazalara karşı alınacak ilk yardım önlemlerini kavrama ve uygulamada beklenen düzeyde başarı gösteremedikleri anlaşılmaktadır. Bu bulgular pilot çalışmada bilgi toplanan Ankara ili için de geçerlidir. Geneldeki bu başarı düşüklüğünün yanında, Kastamonu ve Tekirdağ gibi Adıyaman ve Şanlıurfa'ya kıyasla ülkenin batısına ve ortasına raslayan okullarda batısındakilere lehine, şehirlerin gelişmiş yerlerindeki okullarla az gelişmiş yerlerindeki, kasaba ve köylerdeki okullara kıyasla gelişmiş yerlerindeki lehine manidar farkların olduğu anlaşılmaktadır. Bunların dışında, ilköğretim beşinci sınıf ve ilköğretim okulu altıncı ve sekizinci sınıf testleriyle ölçülen ortak davranışlardaki başarı yönünden, ilköğretim ve ilköğretim okulları beşinci sınıflarından ilköğretim okullarının altıncı sınıflarına geçişte bir düşme, altıncı sınıflardan sekizinci sınıflara geçmede de bir artış gözlenmiştir. Başka çalışmalarda da gözlenen benzer durum çok ilginçtir ve sebebinin açıklanması için daha küçük incelikleri analiz eden çalışmalara ihtiyaç vardır.

Araştırmanın bulgularında dikkati çeken diğer bir husus de fen ve teknolojiye, sağlığa ve vatandaşlık konu-

larına olan tutum düzeylerinin düşük olduğudur. Günümüz eğitiminde, duyuşsal özelliklerin okul başarısındaki etkisinin önemli olduğu; başarıdaki değişkenliğin kaynağının yaklaşık dörtte birinin bu özelliklerden geldiği bilinmektedir (Bloom, 1976). Tutum, okuldaki öğrenmede etkili olan duyuşsal özelliklerden biridir. İlkokul ve ilköğretim okullarındaki öğretmenler, her fırsatta, öğrencilerin öğretim konusu olan alanlara olumlu tutum geliştirmelerini sağlayıcı, tutumların düzeylerini olumlu doğrultuda artırıcı faaliyetlerde bulunmalıdırlar. Bunun için öğretmenlerin eğitimlerinde bu hususların vurgulanması gereklidir.

İlkokul ve ilköğretim okullarının çocukları hayata ve ve bir üst öğrenime hazırlamak olmak üzere iki temel işlevi vardır. Bu kurumlarda Türkçe, matematik, fen, sosyal ve sağlık bilgisi alanlarında çocukların tüm eğitim yaşantılarını etkileyecek temel davranışlar kazandırılmaktadır. Öğrencilerin başarılarının geçmiş yıllardaki başarıyla karşılaştırılması konusunda yapılan araştırmalar, öğrenciler arasındaki başarı farklılıklarının açıklanabilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu durum ilkökuldaki başarı farklılıklarının ortaokulda, ortaokullardakilerin ise daha sonraki okullarda daha da artmasına ve genişlemesine neden olmaktadır. İlkokuldan sonraki, ortaokul birinci ve ikinci sınıflarında sınıfta kalma ve okulu terk etme oranlarının yüksekliği ilkökuldan gelen farklılıkların devam etmesi ve büyümesi şeklinde yorumlanmaktadır. Bu nedenle ileri öğrenim kademelerinde öğrencilerin başarılı olmasında, önceki öğrenimdeki bilgi ve becerilerin çok sağlam olarak kazandırılması önemli rol oynamaktadır. Temel öğrenme ihtiyaçları da bu görüş açısından ayrı bir değer taşımaktadır. Program geliştirme çalışmalarında her ders hedef ve konusunun birbirine temel olacak şekilde yapılandırılması ve her ünitenin en iyi şekilde öğretilmesi için değişik yöntem ve teknikler geliştirilmesi, üzerinde çalışması gereken bir konudur.

Öğrencilerin ilkökulların daha ilk yıllarında iyi öğrenemedikleri veya öğrenmede güçlük çektikleri konuların iyi öğrenilmeden geçiştirilmesi daha sonraki yıllarda öğrenci başarısızlığının en önemli nedenlerinden biri olmaktadır. Bunun için her üniteye ait ünite testlerinin veya diğer ölçme araçlarıyla öğretimin sürekli olarak değerlendirilmesi ve kontrol edilmesi yollarının geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, ilköğretim programlarındaki temel ders konularının aşamalılık ilişkileri dikkate alınarak sıralanmasında büyük yararlar vardır.

5. Bu araştırma sebebiyle geliştirilen ölçme araçları, kağıt-kalem testi niteliğindedir. Bu tür araçlar bilgi ve be-

cerileri dolaylı olarak ve daha çok zihinsel ve duyuşsal davranışları ölçebilmektedirler; öğrencilerin ölçmeye konu ve daha çok zihinsel olmayan becerilere dönük davranışları da vardır. Bu davranışların kağıt-kalem testleriyle ölçülmesi mümkün değildir. Mevcut testlere ek olarak gözlem yoluyla değerlendirmelere imkan verecek ölçeklerin ve performans testlerinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

6. Araştırmanın bulgularından, öğrencilerin genel olarak kavrama ve ilkeleri uygulama düzeylerinde düşük performans gösterdikleri anlaşılmaktadır. Okullarımızda öğretimin büyük ölçüde söze dayalı olması ezberlemeyi teşvik etmektedir. Ders kitapları ve öğrenci-öğretmen ortamlarının öğrencileri yorum yapmaya, öğrendiklerine değişik örnekler buldurmaya, olaylardaki eğilimleri ve sonuçlarını tahmin etmeye, olay ve durumları etkileyen faktörleri ve aralarındaki ilişkileri ortaya çıkarmaya ve ilkeleri uygulama imkanı sağlamaya yardımcı olması beklenir. Öğretmenlerimizin de öğrencilerin kavrama, uygulama, analiz ve sentez güçlerini geliştirmeye yardım edecek öğrenme yaşantıları sağlayabilecek yeterlikte yetişmeleri ihtiyacı önemli bir iş olarak öğretmen yetiştirmeden sorumlu kurum ve kuruluşların önünde durmaktadır.

7. Temel öğrenme ihtiyaçları çerçevesinde yapılan çalışmalarda uygulamalı araştırmalara dayalı geliştirme çalışmalarına ihtiyaç vardır. Bunlar ana hatlarıyla şöyle sıralanabilir:

a. 1) İlköğretim okullarının hedeflerinin ve bu hedeflerle ilgili kritik davranışların bilgi, beceri ve tutum boyutlarında belirlenmesi. Her ders alanında geliştirilecek izleme ve başarı testleri hazırlanması, bunların öğretim içinde sürekli olarak kullanılması.

2) Hazırlanan ölçme araçlarının il, bölge ve ülke düzeyinde standartlaştırılması, normlarının geliştirilmesi ve bunlarla yapılan ölçmelerin sonuçlarından yararlanılarak yerleşme yerleri, iller arasındaki başarı farklarının azaltılmasını sağlayıcı tedbirlerin alınması.

b. Bu araştırmanın sonuçlarından yararlanılarak özellikle Türkçe, matematik fen bilgisi ve sağlık alanlarında programların yeniden gözden geçirilmesi ve öğrencilere kazandırılacak temel bilgi ve becerilerin saptanarak bu derslerle ilgili öğretim programlarının yenilenmesi.

c. Öğretmen davranışlarının değerlendirilmesi.

1) Öğretmenlerin konu alanları ve öğretmenlik formasyonları bakımından halihazır durumlarının değerlendirilmesi ve bu çalışmaların sonuçlarına göre yetiştirme programlarının hazırlanıp uygulanması.

2) Öğretme-öğrenme sürecinin etkililiğinin ve öğretimin verimliliğinin araştırılması, öğretimin aksayan yönlerinin saptanması ile ilgili çalışmalar.

(a) Ders ortamlarının gözlenmesi,

(b) Okul ortamının sağlık koşulları yönünden incelenmesi,

(c) Öğretmenlerin öğretmenlik anlayışlarının bir envanterle saptanması.

3) Genel olarak okul ortamlarının eğitimin hedeflerini gerçekleştirme yönünden incelenmesi.

4) Mahalli düzeyde veli, yönetici, öğretmen ve ilgili kuruluşlarla birlikte okullardaki eğitimin etkililiğinin artırılması için projeler geliştirilmesi.

Kaynakça

- Adam, D. Developments Education and Social Progress. *NSSE, The Sixtyeight Yearbook*, 1966, pp: 46-55.
- Appaid/Unesco. *Raising the Achievement Level of Child in Primary Education*, Bankok. 1986, pp: 1-48.
- Baykul, Y. *ÖSS İle Yoklanan Bilgi ve Beceriler Farklı Okul Tür ve Sınıflarında Ne Ölçüde Kazanılmaktadır? Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yayınları*: 9, Ankara, 1989.
- Baykul, Y. *İlkokul Beşinci Sınıftan Lise ve Dengi Okulların Son Sınıflarına Kadar Matematik ve Fen Derslerine Karşı Tutumunda Görülen Değişmeler*. ÖSYM Yayınları, Ankara, 1991-1.
- Beeby, C. E. (Ed.) *Qualitative Aspects of Educational Planning*. Unesco, 1969, pp: 15.
- Bilgen, H. N. *8 Yıllık Temel Eğitim Okulları Cilt I*. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1986.
- Bloom, B. *Human Characteristics and School Learning*. Çev: Durmuş Ali Özçelik). McGraw Hill Book Co., New York, 1976.
- Bloom, B ve diğerleri. *Taxonomy of Educational Objectives*. David McKay Co. Inc., 1966.
- Bowman, J M. *National Development and Education. Encyclopedia of Educational Research*. 1983, pp:1 302.
- Carnoy, M. *Economics and Education. Encyclopedia of Educational Research*. 1983, pp: 522-523.
- Coombs, P, H. *The World Chirisis in Education. The View From the Eighties*. Oxford University Press, 1985, pp: 106-127.
- Council of Europe. *Education and Training for Young People, Age 16 to 19*. Brussels, 1986.
- Çağlar, M. *The Acquisition of Basic Mathematical Concepts by Classes From Six to Eleven*. Unpublished Manuscript, Middle East Technical University Department of Educational Sciences. Ankara, 1988.

- DPT. *Beşinci Beş Yıllık Plan*. 1985-1989, DPT, 1982.
- Eide, I. *Educational and Democracy in Reflection on the Future Development of Education*. Unesco, 1985, pp: 93.
- Eisemon, T. O. *The Consequences of Schooling: A Review of Research on the Outcomes of Primary Schooling in Developing Countries*. Education Development Discussion Paper, No. 3.
- Erden, M. "Temel Eğitim Süresi", *Çağdaş Eğitim, Sayı:161*, Nisan, 1991, s: 10-13.
- Erden, M. "İlkokulların Birinci Devresine Devam Eden Öğrencilerin Dört İşleme Dayalı Problemleri Çözerken Gösterdikleri Davranışları". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:1*, 1986, s: 105-113. Faure, Edgar ve diğerleri. *Learning To Be*. Unesco, Paris, 1972, pp: 169-180.
- Feusham, P. J. Science for All. *Educational Leadership*. January 1987, pp: 18-23.
- Fidan, N. Giriş Davranışları ve Öğrenme Yöntemlerinin Fen Başarısına Etkisi", *Araştırma Raporu*, Hacettepe Üniversitesi, 1980.
- Hicks, Vernon ve diğerleri. *The New Elementary School Curriculum*. Litton Educational Publishing Inc., 1970.
- Husen, T. *Contemporary Issues in Education 32-36. Reflections on the Future Development of Education*, Unesco, 1985.
- King, Al. *Educational Management and Policy-Making. Essays on World Education*, Oxford University Press, 1969, pp: 5-6.
- Kotte, D. The Evaluation of Achievement: Monitoring Standards, Paper Presented at the Unicef Regional Programme Meeting 11-13 June, 1990.
- Levis, A. J. Education for the 21 Century. *Educational Leadership*, September 1983, pp: 9-10.
- Lockheed, M.E. ve Adrian V. *Improving Primary Education in Developing Countries*. The world Bank, 1990.
- Lowe, J. *Compulsory Schooling in Chaning World*, OECD, 1983.
- M.E.B. *8 Yıllık İlköğretim Okulları İçin Öğrenme El Kitabı*. Milli Eğitim Basımevi, 1981.
- M.E.B. *İlkokul Programı*. Milli Eğitim Basımevi, 1980.
- OECD. *Education on Modern Society*, 1985.
- OECD. *Education and Training After Basic Schooling*. Paris, 1985.
- Scribner, S. ve M. C. *The Psychology of Literacy*. Combridge Mass. Harvard University Press, 1981.
- UNESCO *Reflections on the Future Development of Education*, 1985.
- UNESCO *Reflections on the Future Development of Education*, APEID, 1986.
- WCEFA. *World Declaration on Education for All and Framework for Action to Meet Basic Learning Needs*. 5-9 March 1990, Jomtein, Thailand.
- Yontar, A. *The Effect of Grade and Logical Reasoning Ability on Conceptualization Related to Selected Science Concepts of Fifth Eight and Eleventh Grade Students*. Middle East Technical University, 1989.